



Tracing the Roots of the Name "Rāmshir": An Analysis of the Attribution of the Ancient Name "Rām Ardashir" to the City of Khalfābād

Mohammad Atabi

Visiting Professor, Department of Theology, Mahshahr Branch, Islamic Azad University, Mahshahr, Iran

ARTICLE INFO

Article history:

Received 2025/07/18

Accepted 2025/08/23

Keywords:

Ramshir
Khalafabad
Urban Naming
Ram Ardashir
History of Khuzestan

Corresponding author:

Mohammad Atabi
m.atabi.5614@gmail.com

ABSTRACT

Place names, especially those of historical cities, carry identity and reflect cultural background. Ramshir County, which was named "Ramshir" in the 1960s, replacing "Khalafabad," faces questions about the history and meaning of its new name. With the aim of clarifying the etymology and history of the name "Ramshir," this research seeks a deeper understanding of the naming process and the historical-cultural connections of this region. The central question is: What is the origin of the name "Ramshir," and on what basis was this naming carried out? This research employs a descriptive-analytical method, relying on historical and documentary sources to examine and comparatively analyze names and cultural policies of the Pahlavi era. The findings indicate that the name "Ramshir" was established based on a geographical and administrative association with the ancient name "Ram Ardashir." "Ram Ardashir" is the name of a city whose construction is attributed to Ardashir Babakan, the founder of the Sasanian Empire. Although the exact geographical location of the ancient "Ram Ardashir" is disputed among historians, during the Pahlavi era, this name was applied to the city of Khalafabad, which was a dependency of Ramhormoz. This action was in line with the cultural policies of that period to revive ancient names and link contemporary identity with the Sasanian heritage. The naming of "Ramshir" is not only a mere administrative change but also an indication of an effort to redefine the historical and geographical identity of the region by relying on the ancient heritage of Iran during the Pahlavi era."

1. Introduction

Khuzestan Province, known as the cradle of ancient Iranian civilization, has long been a center for the flourishing of human settlements and civilizations. Cities such as Susa, Madaktu along the Karkheh River, Aran, and Ahvaz along the Karun River, are among the earliest global centers of human habitation and civilization. The ancient city of Susa, the long-standing capital of the Elamites, continues to shine as a jewel in Iran's historical crown. Although the Elamites left numerous relics across this fertile province, many of their structures, often built with perishable materials, have undergone changes over the

centuries. Yet, traces of their presence remain evident. Historical accounts indicate that the Emirate of Elimaid, considered the successor to Elamite civilization, relocated from northern Khuzestan to more southern areas following foreign invasions and the destruction of Susa, establishing its capital along the Jarrahi River (known as the Hedifon by the Romans).

In addition to the capital of Elimaid, other settlements and villages emerged along the Jarrahi River, some of which persist to this day. The region of Rāmshir (or ancient Khalfābād), based on archaeological findings such as artifacts from Tepe Rizvan and uncovered coins, was a thriving area

within the Elimaïd province during the Seleucid and Parthian eras and continued to host active cities and settlements in subsequent periods. Throughout history, this region has been known by various names, including "Ḥawmat al-Zuṭṭ," "Khābarān," "Khalfābād," and "Rāmshir."

One of the primary questions for travelers and newcomers to Khuzestan Province revolves around understanding the names and historical backgrounds of its cities, particularly those with historical and identity-rich names. At times, a single city has borne multiple names over time, each reflecting a part of the collective memory and local history. The city of "Rāmshir," which replaced the older name "Khalfābād" in the 1960s, is a prominent example of this phenomenon.

Despite the importance of tracing the origins and reasoning behind the naming of Rāmshir in studies of Khuzestan's cultural history and geography, the topic has either been addressed superficially or remained based on scattered assumptions. This ambiguity is further highlighted by the phonetic similarity between "Rāmshir" and "Rām Ardashīr"—a city attributed to Ardashir Babakan, founder of the Sasanian Empire—alongside the name "Ramhormoz." Some have sought to link this name to the Khalfābād region within the framework of the Pahlavi era's archeological policies.

In this context, the main research question is: What is the origin of the name "Rāmshir," and what was the reason for naming this region as such? To address this question, the guiding hypothesis of the research is as follows: Despite uncertainties regarding the exact location of the ancient city of "Rām Ardashīr" in Iran's geography, it appears that the name "Rāmshir" was applied to the Khalfābād region due to its phonetic similarity to the aforementioned name and as part of efforts to revive Sasanian-era names during the Pahlavi period, replacing the previous name.

This study aims to analyze the etymological roots, examine historical texts, and evaluate urban naming policies over the past century to provide a well-documented and analytical answer to this question, filling a gap in comprehensive research on this topic.

The primary objective of this study is to scientifically and documentarily trace the origins of the name "Rāmshir" and explain the historical process of its naming. The necessity of this research lies in addressing the existing gap in scholarly resources regarding the history of this city's name and providing a comprehensive analysis of the connection between ancient names and the historical identity of the region.

2. Research Method

This research employs a comprehensive historical-analytical methodology combining archival research, textual analysis, and comparative toponymic study. Primary sources include medieval geographical works (9th-14th centuries CE), Pahlavi-era government documents, and local historical records. Secondary sources comprise modern scholarly analyses of Sasanian history and onomastic studies. The methodological approach involves: 1) Critical examination of classical Islamic geographical texts mentioning "Rām Ardashir"; 2) Analysis of Pahlavi administrative documents regarding the renaming process; 3) Comparative study of similar toponymic changes in twentieth-century Iran; 4) Evaluation of archaeological evidence from the region. The research followed a systematic process of source verification, cross-referencing multiple accounts, and contextual historical analysis to ensure academic rigor.

3. Discussion

The investigation reveals complex historical layers behind the name "Rāmshir." Medieval sources, particularly Hamza al-Isfahani's **Tārīkh sinī mulūk al-arḍ** (10th century CE), acknowledge the existence of "Rām Ardashir" among cities founded by Ardashir I but explicitly state uncertainty about its location. Subsequent geographical works, including those by Ibn Khordadbeh and Yāqūt al-Hamawī, demonstrate ongoing confusion among medieval scholars regarding the city's precise location, with suggestions ranging from Fars to Khuzestan regions.

The Pahlavi-era renaming in 1964 must be understood within the context of twentieth-century Iranian state-building and cultural nationalism. The government's extensive toponymic reform program, which affected numerous geographical names across Iran, sought to emphasize pre-Islamic heritage while reducing non-Persian linguistic influences. In the specific case of Khalfābād's transformation to Rāmshir, several factors appear influential: 1) Phonetic similarity to both "Rām Ardashir" and the nearby city of Ramhormoz; 2) Administrative considerations following the area's incorporation into Ramhormoz county; 3) The prevailing academic theories of the time, particularly those promoted by Ahmad Eqtedāri; 4) The broader cultural policy of reviving Sasanian-era names as part of national identity reconstruction.

The research identifies significant evidentiary gaps in connecting modern Rāmshir with ancient

Rām Ardashir. While classical sources confirm the historical existence of Rām Ardashir, its precise location remains archaeologically unverified and historically contested. The naming decision appears primarily motivated by cultural-political considerations rather than definitive historical evidence.

4. Conclusion

Today, the study of the origins and meanings of city names constitutes an important branch of historical and geographical research—a subject that holds particular significance for the city of Rāmshir due to its renaming in the 1960s. This new name has remained unfamiliar to locals while arousing curiosity and questions among travelers and newcomers. The most common response to the question, "What does Rāmshir mean?" is that it is an abbreviation of "Rām Ardashīr," a city attributed to Ardashīr Bābakān or Ardashīr I of the Sasanian Empire. However, an examination of historical and geographical sources reveals that such an interpretation is overly simplistic, and more complex dimensions must be considered.

Available evidence indicates that "Rām Ardashīr" appears in many sources merely as a name in the list of cities attributed to Ardashīr, and

one cannot even confidently speak of its physical existence. Even if we accept that such a city was built by the Sasanian Ardashīr and continued to exist for some time, early and later writers and geographers were never able to identify its exact location. In contrast, an analysis of the historical context of renaming Khalfābād to Rāmshir shows that this action was less rooted in archaeological or geographical evidence and more tied to administrative decisions to upgrade the "district" (qasabeh) of Khalfābād to a "county" (bakhsh) and annex it to Ramhormoz County. This nominal association with Ramhormoz, along with speculations linking it to "Rām Ardashīr" and the naming and de-naming policies of the Pahlavi era, paved the way for this change.

Accordingly, it becomes clear that in tracing the origins of city names, one cannot rely solely on conjectures, subjective assumptions, or lexical connections; rather, it must be grounded in solid historical data and geographical evidence. Any name creation or fabrication, if divorced from the actual context of a region's history and culture, can lead to a rupture in the cultural continuity between past and present—a rupture that will be difficult to mend in the future.



ریشه‌یابی نام «رامشیر»: تحلیلی بر تطبیق نام باستانی «رام اردشیر» بر شهر خلف‌آباد

محمد عتابی

استاد مدعو، گروه معارف، واحد ماهشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، ماهشهر، ایران

اطلاعات مقاله	چکیده
تاریخچه مقاله: دریافت ۱۴۰۴/۰۴/۲۷ پذیرش ۱۴۰۴/۰۶/۰۱ (مقاله پژوهشی)	نام مکان‌ها، به‌ویژه شهرهای تاریخی، حاملان هویت و بازتاب‌دهنده پیشینه فرهنگی هستند. شهرستان رامشیر که در دهه چهل خورشیدی به‌جای «خلف‌آباد» نام‌گذاری شد، با پرسشی درباره پیشینه و معنای نام جدید خود مواجه است. این تحقیق باهدف روشن ساختن ریشه‌شناسی و تاریخچه نام «رامشیر»، ضرورت دارد تا به درک عمیق‌تری از فرآیند نام‌گذاری و پیوندهای تاریخی-فرهنگی این منطقه دست یابد. پرسش این است که ریشه نام «رامشیر» چیست و این نام‌گذاری برچه مبنایی صورت گرفته است؟ پژوهش حاضر با بهره‌گیری از روش توصیفی-تحلیلی و با اتکا به منابع تاریخی و اسنادی، به‌بررسی و تحلیل تطبیقی نام‌ها و سیاست‌های فرهنگی دوران پهلوی می‌پردازد. نتایج نشان می‌دهد که نام «رامشیر» براساس تطبیق جغرافیایی و اداری بانام باستانی «رام اردشیر» نهاده شده است. «رام اردشیر» نام شهری است که ساخت آن به اردشیر بابکان، بنیان‌گذار ساسانیان، نسبت داده می‌شود. اگرچه موقعیت جغرافیایی دقیق «رام اردشیر» باستانی مورد اختلاف مورخان است، اما در دوران پهلوی، این نام بر شهر خلف‌آباد که از توابع رامهرمز بود، اطلاق گردید. این اقدام در راستای سیاست‌های فرهنگی آن دوره برای احیای نام‌های باستانی و پیوند دادن هویت معاصر با میراث ساسانی صورت پذیرفت. نام‌گذاری «رامشیر» نه تنها یک تغییر اداری صرف، بلکه نشانه‌ای از تلاش برای بازتعریف هویت تاریخی و جغرافیایی منطقه با اتکا به میراث باستانی ایران در دوران پهلوی بوده است.
کلمات کلیدی: رامشیر خلف‌آباد نام‌گذاری شهری رام اردشیر تاریخ خوزستان نویسنده مسئول: محمد عتابی karenfatahi@yahoo.com	

۱. مقدمه

یورش بیگانگان و تخریب شوش، از شمال خوزستان به مناطق جنوبی‌تر منتقل شده و درکنار رود جراحی (که رومیان آن را هدیفون می‌نامیدند)، به پایتخت این منطقه تبدیل شد. درکنار رود جراحی، علاوه بر پایتخت عیلمائید، سکونتگاه‌ها و آبادی‌های دیگری نیز شکل گرفت که برخی از آن‌ها تا به امروز باقی‌مانده‌اند. منطقه رامشیر (یا خلف‌آباد کهن)، براساس یافته‌های باستان‌شناختی نظیر آثار تپه رضوان و سکه‌های مکشوفه، در دوران سلوکی و اشکانی از مناطق آباد ایالت عیلمائید بوده و در دوران پس از آن نیز دارای شهرها و سکونتگاه‌های فعال بوده است. این منطقه در طول تاریخ نام‌های مختلفی ازجمله «حومه الزط»، «خابران»، «خلف‌آباد» و «رامشیر» را به‌خود دیده است.

استان خوزستان، گهواره تمدن کهن ایران، از دیرباز شاهد شکوفایی تمدن‌ها و سکونتگاه‌های بشری بوده است. شهرهایی چون شوش، ماداکتو درکنار کرخه، اران و اهواز درکنار کارون، از نخستین مراکز زیستی و تمدنی در مقیاس جهانی محسوب می‌شوند. شهر باستانی شوش، پایتخت دیرپای عیلامیان، همچنان به‌عنوان نگینی بر تارک تاریخ ایران می‌درخشد. عیلامیان آثار متعددی در سراسر این استان حاصل خیز برجای گذاشتند که اگرچه به‌دلیل مصالح ساختمانی غالباً ناپایدار، در طول قرون متمادی دستخوش تغییرات شده‌اند، اما ردپای حضورشان همچنان هویداست. گزارش‌های تاریخی حاکی از آن است که امارت عیلمائید، که بازمانده تمدن عیلامی تلقی می‌شود، پس از

۱-۱. بیان مسأله

یکی از نخستین پرسش‌هایی که برای مسافران و تازه‌واردان به استان خوزستان شکل می‌گیرد، آشنایی با نام و پیشینه شهرهای آن است؛ به‌ویژه شهرهایی که نامشان رنگ‌وبوی تاریخی و هویتی دارند. گاه یک شهر در گذر زمان چندین نام داشته است که هریک بخشی از خاطره جمعی و تاریخ محلی را بازتاب می‌دهد. شهر «رامشیر»، که در دهه چهل خورشیدی به‌جای نام قدیمی «خلف‌آباد» رسمیت یافت، نمونه بارزی از این وضعیت است.

ریشه‌یابی و تبیین علت نام‌گذاری رامشیر تاکنون، علی‌رغم اهمیت موضوع در مطالعات تاریخ و جغرافیای فرهنگی خوزستان، یا به‌طور گذرا مطرح شده یا بر پایه فرضیات پراکنده باقی مانده است. این ابهام از آنجا پررنگ‌تر می‌شود که برخی شباهت آوایی «رامشیر» را بانام «رام اردشیر» - شهری منسوب به اردشیر بابکان، بنیان‌گذار سلسله ساسانی - هم‌ردیف بانام «رامهرمز» دانسته و در چارچوب سیاست‌های باستان‌گرایی دوره پهلوی، پیوندی میان این نام و منطقه خلف‌آباد جست‌وجو کرده‌اند.

در چنین زمینه‌ای، پرسش اصلی این پژوهش چنین مطرح می‌شود: ریشه نام «رامشیر» چیست و دلیل نام‌گذاری این منطقه به این نام کدام است؟

به‌منظور پاسخ به این پرسش، فرضیه‌ای که راهنمای تحقیق خواهد بود به این شرح است: باوجود عدم قطعیت در تعیین مکان دقیق شهر باستانی «رام اردشیر» در جغرافیای ایران، به‌نظر می‌رسد نام «رامشیر» به‌دلیل شباهت آوایی بانام مذکور و در راستای احیای نام‌های دوره ساسانی، بر منطقه خلف‌آباد اطلاق شده و در دوره پهلوی جایگزین نام پیشین گردیده است.

این پژوهش باهدف تحلیل ریشه واژگانی، بررسی متون تاریخی و تحلیل سیاست‌های نام‌گذاری شهری در سده اخیر، می‌کوشد پاسخی مستند و تحلیلی برای این پرسش فراهم آورد و جای خالی مطالعه‌ای جامع در این زمینه را پر کند. اهداف و ضرورت پژوهش:

هدف اصلی این نوشتار، ریشه‌یابی علمی و مستند نام «رامشیر» و تبیین روند تاریخی نام‌گذاری آن است. ضرورت این پژوهش در رفع خلاء موجود در منابع پژوهشی در زمینه تاریخچه نام این شهرستان و ارائه تحلیلی جامع از پیوند نام‌های باستانی و هویت تاریخی منطقه نهفته است.

این تحقیق با رویکرد توصیفی-تحلیلی و با اتکا به منابع دست اول و متقدم تاریخی، جغرافیایی، اسنادی و مطالعات باستان‌شناختی انجام شده است. گردآوری اطلاعات از طریق بررسی کتابخانه‌ای و استناد به نظریات پژوهشگران پیشین صورت گرفته و یافته‌ها براساس تحلیل تطبیقی و اسنادی مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند.

۲-۱. پیشینه پژوهش

بررسی مطالعات پیشین در زمینه نام‌گذاری و تاریخچه منطقه رامشیر نشان می‌دهد که این موضوع کمتر به‌صورت تخصصی و عمیق مورد توجه قرار گرفته است. باین‌حال، برخی پژوهشگران و مورخان به این

موضوع به‌صورت گذرا اشاره کرده‌اند:

- احمد اقتداری: در کتاب ارزشمند «خوزستان و کهگیلویه و ممسنی: جغرافیای تاریخی و آثار باستانی»، یکی از نخستین تلاش‌ها را برای نظریه‌پردازی در مورد ریشه نام رامشیر انجام داده است. وی در بخش‌های مرتبط با خوزستان، به‌نام‌های تاریخی مناطق مختلف اشاره کرده و درخصوص رامشیر، احتمال ارتباط آن با نام‌های ساسانی یا مناطق باستانی را مطرح می‌سازد، هرچند که تحلیل وی جامع و متمرکز بر این موضوع نبوده است.

- ایرج افشار سیستانی: در اثر وزین «پژوهش در نام شهرهای ایران»، به ریشه‌یابی نام بسیاری از شهرهای ایران پرداخته است. اگرچه این کتاب مرجعی جامع در زمینه نام‌شناسی شهری است، اما درخصوص نام «رامشیر»، توضیحات اندک و یا فاقد تحلیل عمیق است و به‌صورت گذرا از کنار آن عبور کرده است. این امر نشان‌دهنده عدم وجود پژوهش تخصصی کافی در مورد این شهرستان خاص می‌باشد.

- ناجی شریفی: در کتاب «رامشیر، شهر ازیادرفته»، که به‌عنوان اولین اثر تألیفی اختصاصی در مورد تاریخ و جغرافیای رامشیر شناخته می‌شود، به جنبه‌های مختلفی از جمله تاریخچه سکونت، بناها و رویدادهای منطقه پرداخته است. باین‌حال، این اثر نیز به‌طور مفصل به ریشه‌یابی و چرایی نام‌گذاری «رامشیر» نپرداخته و بیشتر بر جنبه‌های تاریخی و توصیفی متمرکز است.

- دیگر منابع تاریخی و جغرافیایی: کتب تاریخی عمومی‌تر مانند «تاریخ ایران کمبریج»، گاهی نام‌هایی مانند «حومه الزط» یا مناطقی در نزدیکی رود جراحی را ذکر می‌کنند که ممکن است با تاریخچه سکونت رامشیر مرتبط باشند، اما به‌طور مستقیم به‌نام «رامشیر» و یا ریشه آن نمی‌پردازند.

باتوجه به آنچه گفته شد، فقدان پژوهش متمرکز و تحلیلی بر ریشه‌یابی و چرایی نام‌گذاری شهرستان رامشیر، ضرورت انجام این تحقیق را بیش‌ازپیش آشکار می‌سازد. مطالعات پیشین درباره نام و تاریخ رامشیر، عمدتاً محدود و اغلب متکی بر برداشت‌های عمومی یا اشارات پراکنده در متون جغرافیایی و تاریخی بوده‌اند. تاکنون، پژوهشی جامع که به‌طور هم‌زمان اسناد تاریخی، منابع جغرافیایی، شواهد نسخه‌شناختی و تحلیل ریشه‌شناسی این نام را بررسی کند، صورت نگرفته است. نوآوری این پژوهش در آن است که برای نخستین‌بار، مجموعه‌ای منسجم از داده‌های کتابخانه‌ای، اسناد نسخه‌شناسی و تحلیل تطبیقی منابع کهن و مدرن را در کنار یکدیگر قرار می‌دهد تا ضمن پاسخ به پرسش اصلی تحقیق، ابعاد مغفول تاریخ فرهنگی و هویت محلی منطقه نیز روشن شود. این نوشتار تلاش دارد تا با تکیه بر منابع معتبر و روشی تحلیلی، خلأ موجود در این زمینه را پر کند.

۲. موقعیت جغرافیایی شهرستان رامشیر

شهرستان رامشیر، واقع در موقعیت جغرافیایی ۳۰ درجه و ۹ دقیقه عرض شمالی و ۴۹ درجه و ۴ دقیقه طول شرقی، در محدوده‌ای با ارتفاع بین ۱۱ تا ۱۹ متر از سطح دریا قرار گرفته است. این شهرستان

است، هر جا رحل اقامت افکند، به آبادانی و عمران محل سکونت خود پرداخت. وقتی به ناچار به منطقه کنار رود جراحی و رامشیر عزیمت کرد، از آنجا که به آبادگری و شهرسازی علاقمند بود؛ شهرکی در این منطقه برپا کرد که بعدها و به همین مناسبت این شهر را به نام او خلف‌آباد نامیدند. (امین، ۱۴۰۳: ۳۳۱) شایان توجه است ژان باتیست تاورنیه (۱۰۱۴-۱۱۰۰ ق/۱۶۰۵-۱۶۸۹ م)، جهانگرد و بازرگان فرانسوی است که در عصر صفوی بارها به ایران و مشرق زمین سفر کرد، در هنگام ذکر شهرهای خوزستان از خلف‌آباد هم نام می‌برد (تاورنیه، ۱۴۲۷: ۷۴ به هرروی با تاخت و تاز نادرشاه افشار در منطقه و تخریب این شهر، اهالی این شهر برخی کشته شدند و برخی از اهالی منطقه به استان فارس مهاجرت داده شدند. (پیشین، همانجا) لذا بافت جمعیتی ساکنان آن تغییر یافت. این تغییر بافت جمعیت با اکتشاف میدان‌های نفت و گاز در نزدیکی این شهرستان و رخداد جنگ هشت‌ساله میان ایران و عراق و مهاجرت جنگ‌زدگان آبادان، خرمشهر و دیگر مناطق مرزی شدت یافت.

براساس تقسیمات کشوری، تا سال ۱۳۳۷ خورشیدی، خلف‌آباد قصبه‌یاد‌هستانی از توابع شادگان محسوب می‌شد. در این سال، همزمان با ارتقاء به بخش، به شهرستان رامهرمز ملحق گردید (وزارت کشور، ۱۳۳۷، تصویب‌نامه شماره ۶۱۳۰/۲۷۳۱۴). نام این شهر نیز در سال ۱۳۴۴ خورشیدی، طی مصوبه‌ی هیئت وزیران، از خلف‌آباد به رامشیر تغییر یافت (مجموعه قوانین ۱۳۴۴، تصویب‌نامه‌ها، ص ۸۱). شایان ذکر است که در این مصوبه، مورخ ۱۱ اسفند ۱۳۴۴، هیئت وزیران همزمان نام چهار مکان را تغییر داد: جزیره حاج صلبوخ به جزیره مینو، جزیره شیخ شعیب به جزیره لاوان و بندر معشور به بندر ماهشهر. این تغییر نام‌ها، بیانگر جهت‌گیری سیاست اجتماعی و فرهنگی حکومت پهلوی در تغییر نام و هویت پیشین برخی شهرهای کشور، در راستای همسو کردن آن‌ها با سیاست‌های حاکم بود.

۴. ریشه‌شناسی و معناشناسی نام رامشیر

واژه «رامشیر» از ترکیب دو جزء «رام» و «شیر» تشکیل شده است. برای درک بهتر معنای این ترکیب، ضروری است به بررسی مفاهیم و کاربردهای هریک از این اجزا در زبان و ادبیات فارسی بپردازیم. در فرهنگ کوچک زبان پهلوی، واژه «رام» به معنای «آرامش» آمده و نوشته است: «در گاهنامه، بیست‌ویکمین روز ماه دانسته شده است.» (مکنزی، ۱۳۷۳: ۱۲۸). نویسنده برهان قاطع نیز در توضیح این واژه به چند معنای متفاوت اشاره می‌کند: «رام، نقیض وحشی و به معنای الفت‌گرفته و فرمانبردار است» (برهان، ۱۳۴۲: ۹۳۰/۲). وی همچنین می‌افزاید: «رام، نام روز بیست‌ویکم از ماه‌های شمسی است که در آن روز فرشته‌ای به نام رام، موکل بر مصالح و امور مردم است» (همان). در متون اوستایی نیز، واژه «رام» بارها به کار رفته و از ایزدی به همین نام یاد شده است که پس از ایزد مهر از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. پانزدهمین یشت اوستا نیز به نام «رام یشت» نامیده می‌شود. همچنین، در «برهان قاطع»، «رامشن» به معنای «آرامیدن، آرامش، آسودگی و فراغت» ذکر شده است (برهان، ۱۳۴۲: ۹۳۱/۲).

از سمت شمال شرقی به اهواز، از جنوب به بندر ماهشهر و از شرق به امیدیه محدود می‌شود و در فاصله تقریبی ۹۵ کیلومتری جنوب شرقی اهواز، مرکز استان خوزستان، واقع شده است. (شریفی، ۱۳۸۰: ۱۳) رودخانه جراحی، شریان حیاتی منطقه، از مجاورت این شهر عبور می‌کند. این رودخانه در گذشته نقش اساسی در تأمین آب آشامیدنی ساکنان داشته و امروزه نیز به عنوان منبع اصلی آبیاری اراضی کشاورزی و باغات شهرستان مورد استفاده قرار می‌گیرد. براساس آخرین سرشماری رسمی انجام شده در سال ۱۳۹۵، جمعیت این شهر بالغ بر ۲۵۰۰۹ نفر است. اقتصاد منطقه متکی بر کشاورزی و خدمات بوده و درصد کمتری از ساکنان در بخش‌های نیمه‌صنعتی مشغول به کار هستند. (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵: ۱۲۵)

به‌طور کلی، توسعه و گسترش شهر رامشیر متأثر از دو عامل اساسی، یعنی رودخانه جراحی و جاده ترانزیتی بندر ماهشهر به اهواز، بوده است. باوجود قرارگیری میدان نفتی و گازی مارون در مجاورت این شهرستان، نقش قابل توجهی از این منبع انرژی در پیشرفت و توسعه شهر مشاهده نمی‌شود. بااین حال، مجاورت با صنایع پتروشیمی واقع در بندر امام خمینی (ره) فرصت‌های شغلی محدودی را برای بخشی از اهالی رامشیر فراهم کرده است.

۳. ریشه‌های تاریخی و سکونت‌گاه‌های پیشین

شهر و سکونتگاه‌های مهم نزدیک به محل فعلی رامشیر در طول تاریخ به نام‌های مختلفی نامیده شده‌اند. پیش از بنیان‌گذاری شهر فعلی، در پیرامون آن شهر و سکونتگاه‌های آبادی بوده است که مهم‌ترین آن‌ها در کتب تاریخ و جغرافیا و باتوجه به گزارش سفرنامه‌نویسان از آن با نام زط و خابران نام برده شده است. (اصطخری، ۲۰۰۴: ۶۲؛ ابن حوقل، ۲۵۷/۱۹۳۸: ۲؛ حموی، ۵۱/۱۹۹۵: ۳) گرچه در مورد تعیین محل دقیق این دو شهر در بین پژوهشگران اختلاف نظر وجود دارد ولی باتوجه به قرائن و شواهد زط در نزدیک رودخانه جراحی در شمال رامشیر اندکی پایین‌تر از روستای چم صبی و نزدیک چشمه آب شور و دریاچه نمک موسوم به امدریسه قرار داشت. بااین حال گرچه گفته شده است که جایگاه شهر خابران در نزدیکی تپه باستانی رضوان بوده که آثار آن مساحتی را فراگرفته است (امام شوشتری، ۱۳۳۱: ۲۶۶-۲۶۷) ولی این نظر در حد حدس و فرضیه می‌توان در نظر گرفت. وجود تپه باستانی «تل رضوان» در نزدیکی رامشیر کنونی حکایت از قدمت سکونت انسان و شهرنشینی در این منطقه دارد. از تپه رضوان سکه و آثار تاریخی مختلفی همچون تابوت کودک مربوط به دوره عیلمائید حکومت محلی در دوره اشکانی در خوزستان در آن یافت شده است. (باورسائی و دیگران، ۱۳۹۴: ۷-۳)

به هرروی مستندات تاریخی نشان از آن دارد که ساخت این شهر در محل فعلی و در نزدیکی قدمگاه صاحب‌الزمان (عج) برای اولین بار بنابه دستور و نظر سید خلف مشعشی (مولا خلف) همزمان با پادشاهی شاه عباس یکم (۱۰۳۸-۹۹۶ ق) صورت گرفت. (مستوفی بافقی، ۱۳۹۰: ۲۴۵) سیدخلف مشعشی دانشمندی زاهد مسلک بود؛ بااین‌وجود در آبادگری و عمران و احیای زمین‌های موات، مهارت داشته



وزارت کمرکات و انحصارات

اداره:
 تاریخ: ۱۳۲۷/۱۰/۱۷
 شماره: ۲۲۷۹۸
 ضمیمه:

وزارت کشور
 هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۲۷/۱۰/۲۳ (در اهواز) تصویب نمودند به‌غرض
 راهپرواز تبدیل به شهرستان شده و دهستان خلف‌آباد تبدیل به بخش و ضمیمه آن گردد.
 تصویب نامه در دفتر نخست وزیر است. از طرف نخست وزیر - ذوالفقار
 ۳۷/۱۱/۸ - ۱۳۲۷/۱۱/۸
 رونوشت جهت استحضار به وزارت کمرکات و انحصارات ارسال میشود. از طرف وزیر کشور
 ۲۰ ۷ ۵۵
 رونوشت جهت اطلاع به اداره
 ارسال میشود.



رئیس اداره کل دفتر وزارتی

۱۳۲۷/۱۰/۱۷

۱۵۰۰۰۰ ب چاپخانه ستاد مرکزی ۱۳۲۷/۱۰/۱۷

۸۱

نقل از شماره ۶۱۵۰-۱۶۰۱۶۲۵ روزنامه رسمی
 شماره ۷۳۸۳
 وزارت کشور
 هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۲۷/۱۰/۲۳ طبق پیشنهاد شماره
 ۱۰/۷۸۶۹ ۴۳۱۲۷۷ وزارت کشور تصویب نمودند که نام چهارمحل
 زیر:
 (۱) جزیره حاج صلیب
 (۲) شیخ شعیب
 (۳) بندر معشور
 (۴) خلف آباد
 به جزیره مینو
 « « لاوان
 به بندر ماه شهر
 به رامشیر
 خوانده شود و مقرر میدارد کلیه وزارتخانه ها و سازمان های دولتی و ملی در
 اسناد و مکاتبات نامهای جدید را بکار برند
 اصل تصویب نامه در دفتر نخست وزیر است وزیر مشاور

شکل (۱). تصویر مصوبات هیئت وزیران تبدیل خلف آباد به بخش و تغییر نام آن

خود را از موقعیت این شهر آشکار کرده و به‌صراحت می‌نویسد: «واما رام اردشیر موقعیت و محل آن را نمی‌دانم» (حمزه اصفهانی، بی‌تا: ۳۸). این اظهار نظر حمزه اصفهانی، نشان می‌دهد که در قرن چهارم هجری، موقعیت دقیق «رام اردشیر» مشخص نبوده یا حداقل برای او ناشناخته بوده است. با این وجود، بلافاصله توضیح می‌دهد که «رام اردشیر» به زبان مردم آن زمان «ریشهر» خوانده می‌شده است (همان). بنابراین، به نظر می‌رسد که در روزگار حمزه اصفهانی، «رام اردشیر» با «ریشهر» ... که امروزه با شهر بوشهر شناخته می‌شود، تطبیق داده شده است.

ابن بلخی نیز، بدون آنکه از «رام اردشیر» نام ببرد، در وصف ریشهر می‌گوید: «پس ... به زمین پارس روی نهادند و اعمال کی بر ساحل دریا بود بگشادند و به توج آمدند و بگرفتند و آنجا مقام کردند و این توج از کوره اردشیر خوره است ...» و در جایی دیگر می‌گوید که این شهر بر کنار دریا قرار دارد (ابن بلخی، ۱۳۱۰: ۱۴۹). اشاره ابن بلخی به قرار داشتن ریشهر در کنار دریا، با توصیفات جغرافیایی بوشهر همخوانی دارد.

از سوی دیگر، مؤلف ناشناخته کتاب نه‌ای‌الارب فی اخبار الفرس والعرب (احتمالاً نوشته‌شده در سال ۷۵ هجری)، هنگام برشمردن شهرهای ساخته شده به‌دست اردشیر، از دو شهر با نامی مشابه یاد می‌کند و تأکید می‌کند که اردشیر یکم ساسانی شهرهای «اردشیر خره»^۱، «رام اردشیر» و «رامو اردشیر» را در فارس بنا کرده بود (نه‌ای‌الارب، ۱۳۷۵: ۲۰۰). احمد بن داود دینوری، مؤلف اخبار الطوال، نیز شهرهایی که اردشیر در ولایت فارس ساخت را «اردشیر خره» و «رام اردشیر» می‌داند؛ او توضیح می‌دهد «هرزمان اردشیر» در اهواز بنا شده بود (دینوری، ۱۳۷۳: ۴۵). مترجم این اثر، با تعمیم دادن محدوده فارس به کل ایران، سعی در یافتن موقعیت مکانی این شهرها داشته است. وی به پیروی از یاقوت حموی در معجم‌البلدان، شهر رام اردشیر را میان اصفهان و خوزستان کنونی دانسته است. (حموی، ۱۹۹۵: ۱۶/۳) نکته قابل توجه این است که دیدگاه یاقوت حموی با نظر دینوری در تضاد است. یاقوت براساس نوشته حمزه اصفهانی بر این باور است که رام اردشیر همان شهر تَجّ است، در حالی که دینوری آن را در ولایت فارس می‌داند.^۱ این در حالی است که حمزه اصفهانی خود به‌صراحت اعلام کرده است که از موقعیت این شهر اطلاعی ندارد. طبری به‌عنوان یکی از مهم‌ترین و معتبرترین منابع تاریخ اسلام و ایران نیز تنها از ساخت شهری به‌نام «رام اردشیر» به‌دستور اردشیر بابکان خبر می‌دهد و به مکان و موقعیت آن اشاره‌ای نمی‌کند. این در حالی است که نام و مکان دیگر شهرهای احداث شده در این دوره را مشخص کرده و می‌نویسد: «و شهری دیگر نام او را رام اردشیر، و دیگری هم آنجا نام وی ریواردشیر، و به ناحیت اهواز شهری بنا کرد نام او هرمز اردشیر، و امروز آن را سوق الاهواز خوانند ...» (طبری، ۱۳۸۷: ۶۰۴/۱).

با وجود تأکید منابع بر اینکه «رام اردشیر» شهری بوده که در زمان

باین حال، مؤلف «فرهنگ نفیسی» ریشه واژه «رام» را زبان هندی دانسته و توضیح می‌دهد که «رام، یعنی الله و در هندوستان به‌جای سلام و تحیت این کلمه را گویند و معنی خدای متعالی و پادشاه قادر و توانا می‌دهد» (نفیسی، ۲۵۳۵: ۱۶۱۴/۳). وی همچنین «رام» را نام یک نوع درخت، «رامش» را به‌معنای سازنده، خواننده و رامشگر، و «رامشین» را به‌معنای نوازنده و مطرب ذکر می‌کند (همان).

باتوجه به معانی گوناگون واژه «رام»، می‌توان تفاسیر مختلفی از نام «رامشیر» ارائه داد:

۱) «رام» به‌معنای مطیع و فرمانبردار: این تفسیر می‌تواند به‌معنای سرزمینی باشد که مطیع و فرمانبردار پادشاه یا حاکم خود بوده است. در این صورت، «رامشیر» به‌معنای «سرزمین مطیع شیر» یا «سرزمینی که شیری بر آن فرمان می‌راند» خواهد بود. این تفسیر می‌تواند با ساختار سیاسی و اجتماعی منطقه در دوره‌های تاریخی مرتبط باشد.

۲) «رام» به‌عنوان نام ایزد یا فرشته: در این تفسیر، «رامشیر» می‌تواند به‌معنای «سرزمین منسوب به ایزد رام» یا «سرزمینی تحت حمایت فرشته رام» باشد. این تفسیر می‌تواند با باورهای مذهبی و فرهنگی مردم منطقه در دوره‌های باستانی مرتبط باشد.

۳) «رام» به‌معنای آرامش و آسودگی: در این تفسیر، «رامشیر» می‌تواند به‌معنای «سرزمین آرامش» یا «سرزمینی که در آن آسایش و فراغت وجود دارد» باشد. این تفسیر می‌تواند با ویژگی‌های جغرافیایی و آب‌وهوایی منطقه مرتبط باشد.

گرچه در شهرستان‌های ایران‌شهر نام «رام اردشیر» به‌صراحت ذکر نشده است (دریایی، ۱۳۸۸: ۳۷-۴۲)، با این حال، بر پایه شواهد تاریخی و جغرافیایی موجود، می‌توان گمان برد که نام امروزی «رامشیر» بیش از هر شهر دیگری به «رام اردشیر» نسبت دارد؛ شهری که بنابر روایات تاریخی در روزگار اردشیر یکم ساسانی بنیاد نهاده شد. با این وصف، همچنان این پرسش بنیادین مطرح است که «رام اردشیر» در کدام بخش از قلمرو سیاسی و جغرافیایی ساسانیان جای داشته است و محدوده دقیق آن چگونه باید بازسازی شود؟

۵. گزارش منابع متقدم و اختلاف‌نظرها پیرامون موقعیت «رام اردشیر»

شهر گمشده «رام اردشیر» همواره موضوعی بحث‌برانگیز در تاریخ‌نگاری ساسانی بوده است. نخستین بار از شهر «رام اردشیر» در کتاب تاریخ سنی ملوک‌الارض و الانبیاء (نام اصلی: کبار الامم) یاد شده است. ابو عبدالله حمزه بن حسن اصفهانی (زاده حدود ۲۸۰ قمری، درگذشته حدود ۳۶۰ قمری)، ادیب، لغوی و مورخ ایرانی، در این اثر به‌معرفی شهرهایی می‌پردازد که توسط اردشیر بابکان، بنیان‌گذار سلسله ساسانیان، احداث شده‌اند و موقعیت جغرافیایی آن‌ها را نیز مشخص می‌کند. اما هنگامی که به‌نام «رام اردشیر» می‌رسد، ناآگاهی

مراکز مهم تجاری بوده است. براساس تحقیقات جدید، توز یا توج (که همچنین طاووس نیز نامیده شده) در فارس قدیم و از توابع شاپورخوره، در ۳۲ فرسنگی شیراز و بین شهر دالکی فعلی و روستای نظرآقا دشتستان واقع بوده است. (شواتس، ۱۳۷۲: ۹۸)

۱. عبارت نامفهوم «تَجّ همان شهر رام اردشیر است.» (حموی، ۱۹۹۵: ۱۶/۳)، احتمالاً اشاره به شهر تَوّج دارد. شهر «توج» در دوره ساسانی اهمیت زیادی داشته و یکی از

معمولاً بانام «وهشت اردشیر» یا «بهمن اردشیر» شناخته می‌شد. اگر گردیزی «رام اردشیر» را با بصره یکی دانسته، احتمالاً به یکی از نام‌های غیررسمی یا محلی بصره در دوره‌ای خاص اشاره دارد.

رشیدالدین فضل‌الله همدانی در جامع‌التواریخ، هنگام گزارش درباره هشت شهری که اردشیر اول بنیان نهاد، باوجود تعیین محل سایر شهرها، از ذکر موقعیت دقیق رام اردشیر خودداری کرده و تنها به نام آن اکتفا می‌کند (فضل‌الله همدانی، ۱۳۹۲: ۱۶۶۰/۳). این ابهام در منابع تاریخی و جغرافیایی پیشین نیز دیده می‌شود و نشان می‌دهد حتی در قرن هشتم هجری (چهاردهم میلادی)، اطلاعات روشنی درباره مکان این شهر وجود نداشته است. سفرنامه شاردن نیز همین رویکرد را تکرار می‌کند و صرفاً به ذکر نام رام اردشیر بسنده می‌نماید، بی‌آنکه حتی حدسی درباره موقعیت آن ارائه دهد (شاردن، ۱۳۷۲: ۱۷۹۲/۵). این سکوت منابع معتبر، بر دشواری شناسایی محل دقیق شهر تأکید دارد.

حسن بن حسن فسایی در فارسنامه ناصری (۱۳۰۰-۱۳۱۱ قمری) کوشیده است نظرات قدما را جمع‌بندی کند. او اشاره می‌کند که در برخی نسخ شاهنامه به جای «رام اردشیر»، «خورآوردشهر» آمده، اما در اکثر نسخ، نام شهر به صورت «رام اردشیر» ذکر شده است (فسایی، ۱۳۸۳: ۱۵۵/۱). فسایی همچنین از کارنامه اردشیر بابکان نقل می‌کند که اردشیر پس از رسیدن به مکانی به نام «رامش اردشیر» (همان رام اردشیر)، آنجا را آباد کرد. این مکان پناهگاه مردی از سپاهان (اصفهان) بود که از دست اردوان گریخته بود (همان). این اشاره به سپاهان می‌تواند فرضیه قرارگیری شهر در مسیر پارس به نواحی مرکزی ایران را تقویت کند، هرچند با توصیف حضور شهر در کنار دریا ناسازگار است.

تناقض میان موقعیت احتمالی رام اردشیر نزدیک اصفهان و توصیف ساحلی آن، به‌اضافه اختلاف در نام شهر در نسخ مختلف شاهنامه (خورآوردشهر در مقابل رام اردشیر)، بر پیچیدگی این مسأله می‌افزاید. فسایی با استناد به کارنامه اردشیر بابکان، بر آبادانی شهر توسط اردشیر تأکید می‌کند، اما نبود اطلاعات جغرافیایی دقیق در منابعی مانند جامع‌التواریخ و سفرنامه شاردن، نشان‌دهنده تداوم ابهام حتی در دوره‌های متأخر است. این امر احتمالاً ناشی از تحولات تاریخی، جابجایی نام‌ها، یا از میان رفتن نشانه‌های جغرافیایی شهر در طول زمان بوده است.

ازسوی دیگر، در کتاب تاریخ ایرانیان و عرب‌ها در زمان ساسانیان، تئودور نلدکه، با تحلیل نامه منتسب به اردوان پنجم، دیدگاه متفاوتی ارائه می‌دهد: «پس از قدرت‌گیری و سرکشی اردشیر بابکان در ایالت فارس و تصرف برخی شهرها و ایالات همجوار توسط وی، ازسوی اردوان پنجم (شاه اشکانی) فرستاده‌ای با نامه به‌نزد اردشیر بابکان آمد...» (نولدکه، ۱۳۷۸: ۴۲).

تئودور نلدکه سپس بقیه ماجرا را این‌گونه شرح می‌دهد: «اردشیر مردم [انجا و اعیان] را جمع کرد و نامه را در حضور ایشان بخواند. در نامه نوشته بود: «تو از حدّ خود پای فراتر نهادی و

اردشیر بابکان ساخته شده است، در شاهنامه ثعلابی به این موضوع اشاره رفته است که: «شهرهای اردشیر خره و جور را در فارس و بادغیس را در خراسان و شهرهای بهمن اردشیر و رام اردشیر را در خاک بصره و استراباد یا کرخ میسان را در کور دجله بنا نهاد» (ثعلابی، ۱۳۸۵: ۲۲۶). نسبت دادن ساخت شهرهای «بهمن اردشیر» و «رام اردشیر» به بصره توسط ثعلابی، با سایر منابع در تضاد است و احتمالاً ناشی از اشتباه یا سوءبرداشت او بوده است. با این حال، نویسنده شاهنامه ثعلابی در داستانی دیگر، «رام اردشیر» را شخصی می‌داند و داستان او را چنین بیان می‌کند: «هشتمین روز اردشیر بن گشتاسب با همراهان از صف خارج شده بر جناح راست ترکان حمله برد و چون گرگی که در گلّه میش اوفتد بسیاری از آنان را بخاک هلاک درافکند عاقبت او را اتراک کشته آنچه داشت بردند همینکه رام اردشیر خبر قتل برادر شنید چون شیر گرسنه و مار خشمگین بر دشمن حمله‌ور شده مانند آتشی که در خرمن اوفتد بسیاری از آنان را بدیار عدم فرستاد ترکان جمعاً بدو حمله برده خودش را مقتول و اسب و اموالش را بیغما بردند» (ثعلابی، همان: ۱۲۵). داستان «رام اردشیر» به‌عنوان یک شخصیت افسانه‌ای در شاهنامه ثعلابی، نشان می‌دهد که در برخی روایات، این نام از حالت یک مکان جغرافیایی به یک شخصیت تبدیل شده است.

شایان توجه است که، فردوسی در یکی از معدود اشارات مستقیم به شهر «رام اردشیر» در اشعار فارسی در شاهنامه می‌گوید:

چو رام اردشیرست شهری دگر
کزوه بر سوی پارس کردم گذر
این‌گونه می‌نماید که شاعر از زبان اردشیر خطاب به فرزندش شاپور (که پس از او به پادشاهی رسید) می‌گوید: «همچنین شهری دیگری به نام «رام اردشیر» ساخته‌ام که از آن به‌سوی پارس می‌توان گذر کرد» (فردوسی، ۱۳۷۳: ۱۹۱/۳-۱۹۴). این بیت نشان می‌دهد که «رام اردشیر» در مسیر بین پارس (استان فارس کنونی) و دیگر مناطق قرار داشته است.

۶. بررسی منابع تاریخی و جغرافیایی متأخر پیرامون موقعیت «رام اردشیر»

همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد، منابع تاریخی و جغرافیایی متعددی به شهر «رام اردشیر» اشاره کرده‌اند، اما در تعیین موقعیت دقیق آن اختلاف‌نظرهایی وجود دارد. این اختلاف‌نظر در منابع متأخر نیز انعکاس یافته است.

ابوسعید عبدالحی بن ضحاک بن محمود گردیزی، در نیمه اول قرن پنجم هجری، به صراحت به مکان رام اردشیر اشاره می‌کند و می‌نویسد: «شهر «رام اردشیر» به‌نام بصره می‌نامیدند» (گردیزی، ۲۰۰۶: ۷۱).

این دیدگاه با موقعیت جغرافیایی بصره در جنوب عراق امروزی و نزدیکی به خلیج فارس، و همچنین با فرضیه قرارگیری «رام اردشیر» در مناطق ساحلی جنوب ایران، همخوانی نسبی دارد. اما این تطبیق باید با احتیاط بیشتری نگریسته شود، زیرا ممکن است تنها یک هم‌نامی یا تفسیر نادرست باشد. بصره در دوره ساسانی مرکز مهمی بود، اما

نهاده و در برخی دیگر از یازده شهر و گاه از هفده شهر نام رفته است که همه آن‌ها بانام اردشیر و یا با پسوند شهر و شیر باقی مانده است در تطبیق نام رام اردشیر (جراحی) سهو و اشتباه در متون پیش آمده است و حتی گهگاه نام این ولایت بانام ولایت هرمزد اردشیر یا هوز مشیر یا هرمشیر که بعدها اهواز خوانده شده است التباس و اختلاطی پیدا کرده است. برخی محققان مانند دکتر هاینس گاو به نوشته‌اند که

نام رام اردشیر دوبار ذکر شده است. (اقتداری، ۱۳۷۵: ۶۸۰) در ادامه، وی می‌افزاید:

«از زیر ولایت رام هرمز به‌سوی جنوب در ولایت آبادان «رام‌اردشیر» و «رام‌شهر» که به‌ترتیب نخستین ولایت در شمال دومین واقع بوده و از رودخانه جراحی مشروب می‌شده‌اند، در طول دو هزار سال کامبیش، اختلاطی در نام و نشان پیدا کرده و موجب سهو و خلط نویسندگان و سیاحان گردیده و نام «رامشیر» یا «رام‌شهر» یا «رام اردشیر» به هر دو این ولایات داده شده است.» (پیشین، ۶۸۱)

به‌نظر می‌رسد که باوجود تلاش احمد اقتداری برای برقراری ارتباط تاریخی میان «ولایت رام هرمز» و «ولایت رام اردشیر»، به‌ویژه با اشاره به آثار باستانی اطراف «رامشیر» مانند تپه باستانی رضوان و آثار مربوط به «زط» و «خابران»، او مستندات کافی برای اثبات فرضیه خود ارائه نکرده است. دلایل این کمبود مستندات به‌شرح زیر است:

- ارتباط با منابع پیشین: همان‌طور که در بررسی منابع متأخر دیدیم، مورخانی چون رشیدالدین فضل‌الله و شاردن، تنها به‌نام «رام اردشیر» بسنده کرده و از تعیین موقعیت دقیق آن پرهیز نموده‌اند. این موضوع نشان می‌دهد که در زمان آن‌ها نیز ابهامات زیادی درباره این شهر وجود داشته است. حتی گردیزی که «رام اردشیر» را با بصره تطبیق داده، این تطبیق را با عبارت «به‌نام بصره می‌نامیدند» بیان کرده که می‌تواند نشان‌دهنده یک نامگذاری محلی یا یک دوره خاص باشد، نه لزوماً یکی دانستن کامل این دو.
- ابهام در نام‌گذاری و تطبیق: اقتداری به‌درستی به احتمال اشتباه و اختلاط در متون اشاره می‌کند؛ به‌ویژه در مورد تطبیق «رام اردشیر» با نام‌هایی چون «هرمزد اردشیر» یا «هرمشیر» (که بعدها «اهواز» خوانده شد). این نکته با یافته‌های اولیه ما که به اختلاف‌نظر مورخان و جغرافی‌دانان اشاره داشت، هم‌خوانی دارد. دکتر هاینس گاو به، با اشاره به ذکر دوبار نام «رام اردشیر»، احتمالاً به تمایز میان موقعیت‌های جغرافیایی یا دوره‌های تاریخی اشاره دارد که خود بر پیچیدگی موضوع می‌افزاید.
- استفاده از اصطلاح «رامشیران»: اقتداری در عنوانی دیگر، بدون ارائه استناد تاریخی مشخص، از اصطلاح جدیدی باعنوان «رامشیران» استفاده می‌کند (پیشین، ۶۸۱). این ابتکار در نام‌گذاری ممکن است ریشه در شناخت او از منطقه جنوب و نام‌های محلی داشته باشد، اما فقدان پشتوانه تاریخی قوی برای آن، این فرضیه را تا حد زیادی گمانه‌زنی باقی می‌گذارد.
- اشاره به سیستان و «برشهریار»: به‌نظر می‌رسد احمد اقتداری،

مرگ خود را پذیره شدی. ای کرد، پرورده چادر کردان! که گفت تا تو تاج بر سر نهی و زمین‌های دیگران را بگیری و بر پادشاهان و مردم آن سروری کنی؟ تو را که گفت تا در دشت... شهری بسازی؟ - مقصود شهر گور است - اگر ما تو را گذاشتیم که آن را بسازی پس در دشتی بساز که درازای آن ده فرسنگ است و نام آن را هم رام اردشیر کن.» (پیشین، همانجا)

ازنظر نلدکه، این عبارت نامه یادشده «اگر ما تو را گذاشتیم که آن را بسازی پس در دشتی بساز که درازای آن ده فرسنگ است و نام آن را هم رام اردشیر کن» بیانی است از روی استهزا و طعن؛ یعنی اگر گذاشتیم می‌توانی مقاصد گزاف هوس‌آمیز خود را اجرا کنی، اما نخواهم گذاشت. نلدکه معتقد است که «رام اردشیر» به‌معنی «شاد اردشیر» است (همان). وی همچنین اشاره می‌کند که ذکر رام اردشیر در نامه اردوان فرضی است و حمزه اصفهانی گفته است که نمی‌داند محل شهر کجا است (همان: ۴۸).

او «رام اردشیر» را در این نامه به‌عنوان طعنه‌ای ازسوی اردوان به اردشیر می‌داند و معنی آن را «شاد اردشیر» تفسیر می‌کند. نلدکه معتقد است که این ذکر در نامه فرضی است و براساس گفته حمزه اصفهانی مبنی بر عدم آگاهی از محل شهر، نتیجه می‌گیرد که شاید این نام بیشتر یک مفهوم یا آرزو بوده تا یک شهر ساخته شده. این تفسیر، اگرچه منطقی به‌نظر می‌رسد، اما تمام شواهد موجود را به‌خصوص اشاره مورخان دیگر به ساخت شهری به این نام پوشش نمی‌دهد.

کریستن سن پژوهشگر ایران باستان در مورد موقعیت رام اردشیر می‌نویسد «اردشیرخوره و ریو اردشیر و رام اردشیر، هر سه در پارس بودند.» (کریستن سن، ۱۳۶۸: ۱۴۶) دهخدا در لغت‌نامه ذیل نام «رام اردشیر» با استناد به شرفنامه منیری می‌آورد: «نام شهری است، بنا کرده اردشیر». سپس با به‌کاربردن فعل «گویند» که عدم قطعیت را نشان می‌دهد، به نظر نویسنده معجم‌البلدان ارجاع می‌دهد و می‌افزاید: «گویند که درمیان اصفهان و خوزستان و در جبال واقع شده است» (دهخدا، ۱۳۶۵: ۱۰۹). این محل با موقعیت ساحلی که در فرضیه‌های قبلی مطرح شد، متفاوت است و نشان‌دهنده تشتت آراء حتی در منابع متأخرتر و گردآورنده‌هایی چون دهخدا است که سعی در جمع‌بندی اطلاعات داشته‌اند.

احمد اقتداری (۱۳۰۴-۱۳۹۸ ش) در کتاب «خوزستان و کهگیلویه و ممسنی: جغرافیای تاریخی و آثار باستانی»، ذیل عنوان «رام اردشیر ساخته اردشیر اول ساسانی»، فرضیه خود را درباره این شهر مطرح می‌کند. اما پیش از ارائه مستندات لازم برای ادعای خویش، به‌بررسی دیدگاه‌های نویسندگان پیشین درباره موقعیت «زط» و «خابران» می‌پردازد (اقتداری، ۱۳۷۵: ۶۷۶-۶۷۹). پس از آن، بدون ارائه استنادات دقیق، اظهار می‌دارد:

«ولایت رام اردشیر یکی از ولایاتی است که اردشیر اول ساسانی بنیان نهاد و به‌علت آنکه در متون عربی و فارسی بازمانده در برخی از هشت شهر که اردشیر در سواحل خوزستان و فارس و بین‌النهرین بنا

پژوهشگران خارجی را برانگیخت. مریت هاکس در این باره می‌نویسد: «روحیه جدید ملی‌گرایی در ایران دریایی است از فاشیسم ... اگر قرار بود اسمی بر روی محلی بگذارند، دقتی خاص به کار می‌رفت که یک کلمه فارسی سره و نه عربی برای این منطقه به کار رود.» (هاکس، ۱۳۷۱: ۱۹۵)

مهدی قلی هدایت نیز وظیفه تغییر اسامی را یکی از مهم‌ترین مأموریت‌های فرهنگستان ایران معرفی می‌کند که در راستای «عرب‌زدایی» از زبان فارسی به این نهاد سپرده شده بود. وی معتقد بود که چون «همه‌چیز باید تغییر کند»، فرهنگستان مسئولیت یافت تا زمینه را برای دگرگونی در عقاید و حتی پوشش (مانند تغییر کلاه) فراهم سازد. (هدایت، ۱۳۶۳: ۴۱۱)

۸. نتیجه‌گیری

امروزه بررسی پیشینه و معنای نام شهرها یکی از شاخه‌های مهم مطالعات تاریخی و جغرافیایی به‌شمار می‌رود؛ موضوعی که در مورد شهرستان رامشیر، به‌سبب تغییر نام آن در دهه چهل خورشیدی، اهمیتی مضاعف یافته است. نام تازه‌ای که برای بومیان ناآشنا و برای مسافران و تازه‌واردان، جذاب و پرسش‌برانگیز بوده است. رایج‌ترین پاسخ به پرسش «رامشیر به چه معناست؟» آن است که این نام کوتاه‌شده «رام اردشیر» است؛ شهری منسوب به اردشیر بابکان یا اردشیر یکم ساسانی. باین‌حال، کاوش در منابع تاریخی و جغرافیایی آشکار می‌سازد که چنین برداشتی ساده‌انگارانه است و ابعاد پیچیده‌تری را باید در نظر گرفت.

شواهد موجود نشان می‌دهد که «رام اردشیر» در بسیاری منابع صرفاً به‌عنوان نامی در فهرست شهرهای منسوب به اردشیر آمده و حتی نمی‌توان با اطمینان از وجود خارجی آن سخن گفت. حتی اگر بپذیریم که چنین شهری به‌دست اردشیر ساسانی بنا شده و برای مدتی به حیات خود ادامه داده، نویسندگان و جغرافی‌نگاران متقدم و متأخر هرگز نتوانسته‌اند مکان دقیق آن را شناسایی کنند. در مقابل، بررسی زمینه تاریخی تغییر نام خلف‌آباد به رامشیر نشان می‌دهد که این اقدام بیش از آنکه بر شواهد باستان‌شناختی یا جغرافیایی استوار بوده باشد، با تصمیمات اداری برای ارتقای «قصبه» خلف‌آباد به «بخش» و الحاق آن به شهرستان رامهرمز گره خورده است. این هم‌نشینی اسمی با رامهرمز، همراه با گمانه‌زنی‌هایی که به «رام اردشیر» پیوند زده می‌شد، در کنار سیاست‌های نام‌گذاری و نام‌زدایی پهلوی، مسیر این تغییر را هموار کرده است.

براین اساس، روشن می‌شود که در ریشه‌یابی نام شهرها نمی‌توان صرفاً به حدس و فرضیات ذهنی یا پیوندهای واژگانی بسنده کرد؛ بلکه باید بر داده‌های تاریخی متقن و شواهد جغرافیایی استوار بود. هرگونه نام‌سازی یا جعل نام، اگر جدا از بافت واقعی تاریخ و فرهنگ یک منطقه باشد، می‌تواند موجب گسست پیوستگی فرهنگی میان گذشته و حال گردد؛ گسستی که بازسازی آن در آینده دشوار خواهد بود.

به‌عنوان فردی که خود اهل منطقه جنوب بوده، از نام شهری به‌نام «رام شهرستان» که طبق گفته جغرافی‌دانان قدیم (لسترنج، ۱۳۹۰: ۳۶۴) مرکز سیستان بوده و «برشهریار» نیز نامیده می‌شده، بی‌اطلاع نبوده است. این اشاره به سیستان، موقعیت جغرافیایی متفاوتی را برای «رام اردشیر» مطرح می‌کند که با موقعیت‌های ساحلی یا بین‌النهرینی در تضاد است و بر دامنه ابهامات می‌افزاید.

- تأثیر بر تصمیم‌گیری‌های اداری: نکته قابل توجه این است که فرضیه و حدس احمد اقتداری، ظاهراً بر تصمیم‌گیری فرهنگستان ایران و دست‌اندرکاران وقت وزارت کشور در سال ۱۳۴۴ شمسی تأثیرگذار بوده است. گویا بر پایه همین فرض، مستندی برای تغییر نام «خلف‌آباد» به «رامشیر» یافت شده است. این موضوع، اهمیت پژوهش‌های دقیق تاریخی و جغرافیایی را در مسائل هویتی و نام‌گذاری‌های جدید برجسته می‌سازد. اگرچه تلاش برای احیای نام‌های تاریخی قابل ستایش است، اما این امر باید مبتنی بر شواهد مستند و قوی صورت گیرد تا از تحریف تاریخ جلوگیری شود.

۷. تأثیر سیاست پهلوی‌ها در تطبیق نام باستانی «رام اردشیر» بر شهر خلف‌آباد

با استقرار سلطنت پهلوی، دولت مرکزی با رویکردی تمامیت‌خواه، مصمم به تحکیم حاکمیت خود بر سراسر ایران شد. این سیاست باهدف حذف هرگونه عاملی که می‌توانست اقتدار دولت مرکزی را تضعیف کند، از جمله قومیت‌ها، زبان‌ها و فرهنگ‌های متمایز، پیگیری می‌شد. در راستای تحقق این سیاست، علاوه بر تغییر نام شهرها با الگوی غربی، پروژه‌هایی چون ساخت شاهراه‌ها و میدان‌های بزرگ، ابتدا در تهران و سپس با شتاب در سایر شهرهای ایران آغاز گردید. این اقدامات با هدف یکدست‌سازی جامعه و زدودن نشانه‌های هویت قومی صورت می‌گرفت. نمونه‌هایی از این تغییرات نام در اهواز شامل تبدیل «خزل آباد» به «خسرو آباد» و «خرعلیه» به «خرم کوشک» است (ساکما: ۲۹۷۰۰۴۸۹۷، ۲۹۷۰۰۴۸۴۷). همچنین «عرب دشت» به «پلدشت» و «قراغینی» به «سیه‌چشمه» تغییر یافت (ساکما: ۲۴۰۰۲۷۲۹۰).

بسیاری از نام‌های اماکن که ریشه در زبان‌های عربی، ترکی، کردی یا ترکمنی داشتند، با اسامی ساختگی که غالباً پسوندها و پیشوندهایی چون «شاه»، «پهلوی»، «شاهپور» و مشابه آن را بدک می‌کشیدند، جایگزین شدند. انتقاد از این روند در آن دوران قابل توجه بود؛ چنان‌که سالور در نکوهش این رویکرد می‌نویسد:

«... در مملکت ما فعلاً چهار اسم برای هر شهر رواج دارد: پهلوی، سیه، رضا و شاهپور و آخر این «پ» پدر همه را درآورده است.» (سالور، ۱۳۷۹: ۷۶۹۸ / ۱۰)

در مراحل بعدی، مصوب شد که تمامی پیشنهادها برای تغییر نام شهرها، چه از سوی دست‌اندرکاران محلی و چه فرمانداران، لزوماً باید به تأیید وزارت داخله (کشور) یا وزارت دربار برسد. این حساسیت مفرط در تغییر نام‌ها و نام‌گذاری‌های جدید، حتی واکنش شگفتی از سوی

کتاب‌نامه

- الشریف‌الرضی
- [۲۰] سالور، قهرمان میرزا، (۱۳۷۹). *روزنامه خاطرات عین‌السلطنه*، ج ۹ و ۱۰، به کوشش مسعود میرزا سالور و ایرج افشار، تهران: اساطیر
- [۲۱] شاردن، ژان، (۱۳۷۲). *سفرنامه شاردن*، تهران، توس
- [۲۲] شبانکاره‌ای، محمد بن علی، محدث، میر هاشم، و فریومدی، غیاث الدین بن علی، (۱۳۸۱). *مجمع‌الأنساب*، تهران، امیر کبیر.
- [۲۳] شریفی، ناجی (۱۳۸۰). *رامشیر (خلف‌آباد) شهر از یادرفته، اهواز: خالدین*.
- [۲۴] شواتس، پاول، (۱۳۷۲). *جغرافیای تاریخی فارس*، ترجمه جهان‌داری کیکاوس، تهران، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
- [۲۵] صدیق، عیسی (۱۳۵۴). *یادگار عمر*، ج ۲، تهران: دهخدا.
- [۲۶] طبری، محمد بن جریر، (۱۳۷۸). *تاریخ‌نامه طبری / پیش از اسلام*، تهران، انتشارات سروش
- [۲۷] فردوسی، ابوالقاسم، (۱۳۷۳). *شاهنامه، متن انتقادی از روی چاپ مسکو*، مجلد سوم، به کوشش سعید حمیدیان، تهران
- [۲۸] فسائی، حسن بن حسن، (۱۳۸۲). *فارس‌نامه ناصری*، تهران امیرکبیر
- [۲۹] کریستن سن، آرتور امانویل، (۱۳۶۸). *ایران در زمان ساسانیان*، تهران، دنیای کتاب
- [۳۰] گردیزی، عبدالحی بن ضحاک، (۲۰۰۶). *زین‌الأخبار / تعریب، المجلس الأعلى للثقافة، قاهره، بی نا*
- [۳۱] لسترنج، گای، (۱۳۹۰). *جغرافیای سرزمین‌های خلافت شرقی*، ترجمه محمود عرفان، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی
- [۳۲] مجموعه قوانین سال ۱۳۴۴ شامل قوانین، تصویب‌نامه‌ها، اساسنامه‌ها، آئین‌نامه‌ها، تهران: روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی ایران، بی تا
- [۳۳] مرکز آمار ایران. (۱۳۹۵). *سال‌نامه آماری کشور-۱۳۹۵: فصل جمعیت*. تهران: مرکز آمار ایران.
- [۳۴] مستوفی بافقی، محمد مفید بن محمود، (۱۳۹۰). *مختصر مفید (جغرافیای ایران زمین در عصر صفوی) به کوشش ایرج افشار*، تهران، انتشارات دکتر محمود افشار یزدی
- [۳۵] مکنزی، دی.ان. (۱۳۷۳). *فرهنگ کوچک زبان پهلوی*. ۱ ج. تهران - ایران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- [۳۶] مؤلف ناشناخته قرن ۲ ق، (۱۳۷۵). *نهایة‌الأرب فی أخبار‌الفرس و العرب*، تهران، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی
- [۳۷] نفیسی، علی اکبر، (۲۵۳۵). *پهلوی*. فرهنگ نفیسی، جلد سوم، تهران، کتابفروشی خیام
- [۳۸] نولدکه، تئودور، (۱۳۷۸). *تاریخ ایرانیان و عرب‌ها در زمان ساسانیان*، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- [۳۹] هاگس، مریت (۱۳۷۱). *ایران، افسانه و واقعیت. خاطرات سفر به ایران* (محمد حسین نظری نژاد و محمد تقی اکبری و احمد
- [۱] ابن بلخی، (۱۹۳۱ م). *فارس‌نامه*، به کوشش لسترانج و نیکلسن، چاپ کمبریج.
- [۲] ابن حوقل، محمد بن حوقل، (۱۹۳۸ م). *صورة‌الأرض*، بیروت، دار صادر
- [۳] اصطخری، ابراهیم بن محمد، (۲۰۰۴ م). *المسالك و الممالك*، قاهره، الهيئة العامة لقصور الثقافة
- [۴] اقتداری، احمد (۱۳۷۵). *خوزستان و کهگیلویه و ممسنی جغرافیای تاریخی و آثار باستانی*، تهران، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی.
- [۵] امام شوشتری، محمد علی، (۱۳۳۱). *تاریخ جغرافیائی خوزستان*، تهران، امیرکبیر
- [۶] امین، سیدمحسن، (۱۴۰۳). *اعیان الشیعه*، بیروت، دارالتعارف للمطبوعات
- [۷] امینی، داود (۱۳۸۳). *چالش‌های روحانیت با رضاشاه*. تهران، انتشارات سپاس.
- [۸] باربر، نوئل (۱۳۷۲). *فرمانروایان شاخ زرین*، ترجمه، عبدالرضا هوشنگ مهدوی، تهران، انتشارات گفتار
- [۹] باورسائی و دیگران، تل رضوان، (۱۳۹۴). *محوطه نویافته الیمائی در جنوب شرق خوزستان*، دومین همایش ملی باستان شناسی، آبان ماه ۱۳۹۴ ش
- [۱۰] برهان، محمدحسین بن خلف تبریزی، (۱۳۴۲). *برهان قاطع*، تهران، ابن سینا
- [۱۱] بیرونی، ابوریحان محمد بن احمد، (۱۴۰۳). *تحقیق ما للهند*، بیروت، عالم الکتب
- [۱۲] پهلوی، محمدرضا، (بی تا)، *ماموریت برای وطنم*، تهران، انتشارات ارثش
- [۱۳] ثعالبی، عبدالملک بن محمد، (۱۳۸۵). *شاهنامه ثعالبی در شرح احوال سلاطین ایران*، تهران، اساطیر
- [۱۴] حمزه اصفهانی، حمزه بن حسن، (بدون تاریخ). *تاریخ سنی ملوک‌الأرض و الأنبياء علیهم‌الصلاة والسلام*، بیروت، دار مکتبه الحیاء
- [۱۵] حموی، یاقوت بن عبدالله، (۱۳۸۰). *معجم البلدان*، مترجم علی نقی منزوی، تهران، سازمان میراث فرهنگی کشور
- [۱۶] حموی، شهاب‌الدین أبو عبدالله یاقوت بن عبدالله، (۱۹۹۵ م). *معجم البلدان*، بیروت، دار صادر
- [۱۷] دریایی، تورج، (۱۳۸۸). *شهرستان‌های ایران‌شهر: نوشته‌ای به زبان فارسی میانه درباره‌ی تاریخ، حماسه و جغرافیای باستانی ایران* (با آوانویسی، ترجمه‌ی فارسی و یادداشت‌ها: شهرام جلیلیان). تهران: توس.
- [۱۸] دولت‌آبادی، یحیی، (۱۳۳۱). *حیات یحیی*، تهران، انتشارات کتابخانه ابن سینا
- [۱۹] دینوری، احمد بن داود، (۱۳۷۳). *الأخبار الطوال*، قم،

وزارت کشور. (۱۳۳۷). *تصویب‌نامه تبدیل دهستان خلف‌آباد به بخش و الحاق به شهرستان رامهرمز* (شماره ۱۷۳۱۴/۶۱۳۰). تهران: وزارت کشور.

[42] <https://villageinfo.in/bihar/lakhisarai/chanan/ramshir>.

References

- [1] Abu al-Balkhi, Y. (1931). *Farsnama [Farsnameh]* (L. Strang & P. Nielsen, Eds.). Cambridge: Cambridge University Press. [In Persian/Arabic]
- [2] Abu Rayhan al-Biruni. (2003). *Kitab Tahqiq ma li-l-Hind [The Book of India: Researches on India]*. Beirut: Alam al-Kutub. [In Arabic]
- [3] Amini, D. (2004). *The Clergy's Challenges with Reza Shah [Chalesh-haye Rouhaniyat ba Reza Shah]*. Tehran: Sepas Publications. [In Persian]
- [4] Amin, S. M. (1984). *A'yan al-Shi'a [Notables of the Shia]*. Beirut: Dar al-Ta'aruf lilMatbu'at. [In Arabic]
- [5] Anon. (1996). *Nihayat al-Arab fi Akhbar al-Furs wa al-'Arab [The End of the Matter in the News of the Persians and Arabs]*. Tehran: Iranian Cultural Heritage Association. [Arabic; author anonymous, 2nd century AH]
- [6] Barber, N. (1993). *Farmanravan-e Shakh-e Zarrin [The Rulers of the Golden Branch]* (A. H. Mahdavi, Trans.). Tehran: Goftar Publishing. [In Persian]
- [7] Bawarsaii, et al. (2015). *Tell Rezvan: A newly discovered Elymaean site in southeast Khuzestan*. In Proceedings of the 2nd National Archaeology Conference (Nov. 2015). [In Persian]
- [8] Burhan al-Qati, M. H. b. K. T. (1963). *Burhan al-Qati [The Definitive Lexicon]*. Tehran: Ibn Sina Publishers. [In Arabic/Persian]
- [9] Christensen, A. E. (1989). *Iran in the Sasanian Period*. Tehran: Donyaye Ketab. [In Persian]
- [10] Dinawari, A. b. D. (1994). *al-Akhbar al-Tiwal [The Long Chronicles]*. Qom: alSharif al-Radi. [Arabic]
- [11] Daryaee, T. (2009). *The Counties of Iranshahr: Middle Persian Writings on History, Epic and Ancient Geography* (S. Jalilian, Trans.). Tehran: Toos. [Middle Persian/Persian]
- [12] Dowlatabadi, Y. (1952). *Hayat-e Yahya [The Life of Yahya]*. Tehran: Ketabkhaneye Ibn Sina. [In Persian]
- [13] Iran. Statistical Center of Iran. (2016). *National Statistical Yearbook-1395 (2016): Population Chapter*. Tehran. [In Persian]
- [14] Hamza al-Isfahani. (n.d.). *Tarikh Sini Muluk al-Ard wa al-Anbiya' (Kibar al-Umam)*. Beirut: Maktabat al-Hayat. [In Arabic]
- [15] Hamavi, Yaqut b. 'Abd Allah. (1995). *Mu'jam al-Buldan [Dictionary of Countries]*. Beirut: Dar Sadr. [In Arabic]
- [16] Hedayat, M. (1984). *Khaterat va Khatarat [Memories and Perils]*. Tehran: Zavar. [In Persian]
- [17] Istakhri, I. (2004). *Al-Masalik wa al-Mamalik*

نمایی، مترجمان). مشهد: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

[۴۰] هدایت، مهدیقلی، (۱۳۶۳). *خاطرات و خطرات*، نشر زوار، تهران.

[۴۱] سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران (ساکما)، شماره سند: ۲۹۷۰۰۴۸۹۷، ۲۹۷۰۰۵۱۵۸، ۲۹۷۰۰۲۷۲۹۰، ۲۹۷۰۰۴۸۴۷، ۲۹۷۰۰۲۷۲۹۰.

- [18] Mackenzie, D. N. (1994). *Concise Pahlavi Dictionary*. Tehran: Institute for Humanities and Cultural Studies. [In Persian]
- [19] Mostofi Bafqi, M. M. b. M. (2011). *Mukhtasar-e Mofid (Geography of Iran in the Safavid Era)* (I. Afshar, Ed.). Tehran: Dr. Mahmoud Afshar Yazdi Publications. [In Persian]
- [20] Nafisi, A. A. (1976 [Pahlavi]). *Farhang-e Nafisi [Nafisi Dictionary]* (Vol. 3). Tehran: Khayyam Bookshop. [In Persian]
- [21] Nöldeke, T. (1999). *History of the Iranians and Arabs in the Sasanian Period*. Tehran: Institute for Humanities and Cultural Studies. [Original work published in German]
- [22] Salour, Q. M. (1999). *Rozname-ye Khaterat-e Ayn al-Saltaneh [Diary of Ayn alSaltana]* (Vols. 9–10) (M. M. Salour & I. Afshar, Eds.). Tehran: Asatir. [In Persian]
- [23] Shabankara'i, M. b. A., Mir Hashim, & Faryumadi, G. d. b. A. (2002). *Majma' al-Ansab [Collection of Genealogies]*. Tehran: Amir Kabir. [In Arabic/Persian]
- [24] Chardin, J. (1993). *Safarname-ye Chardin [Chardin's Travelogue]*. Tehran: Toos. [Original work published in French]
- [25] Sharifi, N. (2001). *Ramshir (Khalafabad): The Forgotten City*. Ahvaz: Khaledin. [In Persian]
- [26] Schwartz, P. (1993). *Geography of Fars (K. Jahandari, Trans.)*. Tehran: Ministry of Culture & Islamic Guidance Press. [Original work published in German]
- [27] Tabari, M. b. J. (1999). *Tarikh al-Tabari: Pish az Eslam [The History of al-Tabari: Pre-Islamic Period]*. Tehran: Soroush Publishing. [In Arabic]
- [28] Thaalabi, A. M. b. M. (2006). *Shahnameh-ye Thaalabi [Shahnameh of Tha'alabi]*. Tehran: Asatir. [In Arabic/Persian]
- [29] *The National Archives of Iran (SACMA)*. (n.d.). Document Nos.: 297004897; 297004847; 240027290; 297005158. Tehran: National Library and Archives of Iran. [In Persian]
- [30] *VillageInfo.in*. (n.d.). Ramshir. <https://villageinfo.in/bihar/lakhisarai/chanan/ramshir> [In English]